

Redakcja naukowa
Izabela Auguściak, Stanisław Flejterski

Na pograniczu tradycji i nowoczesności

Perspektywa zmian
w skali makro,
mezo, mikro

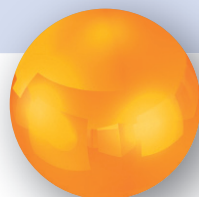

Fragment książki
materiał promocyjny

Próba naukowej refleksji na temat obecnych i pożądaných relacji między tradycją a nowoczesnością, z uwzględnieniem kategorii „zmiana” analizowanej w kontekście dorobku wybranych dyscyplin z zakresu nauk społecznych

print pdf epub mobi

e.edu-Libri

Na pograniczu tradycji i nowoczesności

**Perspektywa zmian
w skali makro,
mezo, mikro**

Redakcja naukowa
Izabela Auguściak, Stanisław Flejterski

Na pograniczu tradycji i nowoczesności

**Perspektywa zmian
w skali makro,
mezo, mikro**

e.edu-Libri

Kraków-Legionowo 2025

© edu-Libri s.c. 2025

Redakcja merytoryczna i korekta: **edu-Libri**

Projekt okładki i stron tytułowych: **GRAFOS**

Ilustracja na okładce: **Andrii Yalanskyi/Shutterstock**

Recenzent

Prof. dr hab. Anna Szelałowska

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu

Wydawnictwo edu-Libri

ul. Zalesie 15, 30-384 Kraków

e-mail: edu-libri@edu-libri.pl

Skład i łamanie: Wydawnictwo edu-Libri

Druk i oprawa: OSDW Azymut Sp. z o.o.

Łódź ul. Senatorska 31

ISBN druk 978-83-978-83-68441-03-1

ISBN pdf 978-83-978-83-68441-04-8

ISBN epub 978-83-978-83-68441-05-5

ISBN mobi 978-83-978-83-68441-06-2

Spis treści

Wstęp (S. Flejterski).....	11
Rozdział 1. Dynamika przemian społecznych w Polsce. Perspektywa socjologiczna (J. Klimek, J. Nikolajew)	15
1.1. Wstęp.....	15
1.2. Przegląd literatury	16
1.3. Materiały i metody.....	19
1.4. Wyniki analiz	20
1.5. Zakończenie.....	24
Bibliografia	25
Rozdział 2. Nieprzewidywalność świata a indywidualna egzystencja. Konsekwencje i wyzwania (E. Haszczak)	27
2.1. Wstęp.....	27
2.2. Wybrane idee konceptualizacji zmian zachodzących w świecie	27
2.3. Zmiany w świecie versus potencjał po stronie człowieka	29
2.4. Refleksyjność jako metakompetencja	30
2.5. Zakończenie.....	36
Bibliografia	37
Rozdział 3. Czas w koncepcji cywilizacji (J.K. Solarz).....	39
3.1. Wstęp.....	39
3.2. Istota czasu	40
3.3. Miary czasu.....	41
3.4. Przestrzeń	45
3.5. Czasoprzestrzeń cywilizacji cyfrowej	47
3.6. Zakończenie.....	49
Bibliografia	50
Rozdział 4. Wpływ sztucznej inteligencji na transformację instytucji bankowo-finansowych. Analiza kosztów i korzyści z różnych perspektyw (S. Flejterski, I. Semenov, W. Zasadzki)	52
4.1. Wstęp.....	52
4.2. Wykorzystanie sztucznej inteligencji w sektorze bankowo-finansowym.....	56
4.3. Sztuczna inteligencja a bezpieczeństwo	58
4.4. Zakończenie.....	62
Bibliografia	64

Rozdział 5. Bezpieczeństwo narodowe a finansowanie ochrony ludności i obrony cywilnej (<i>M. Kochanowicz</i>)	66
5.1. Wstęp	66
5.2. Naczelne zasady finansowania ochrony ludności i obrony cywilnej	68
5.3. Determinanty systemu ochrony ludności i obrony cywilnej, w tym zasad finansowania trzeciej dekady XXI wieku	72
5.4. Zakończenie	75
Bibliografia	75
Rozdział 6. Rozwój metodyki przetwarzania danych cyfrowych w polityce cyberbezpieczeństwa (<i>D. Drzewiecki</i>)	78
6.1. Wstęp	78
6.2. Rys historyczny	79
6.3. Cybernetyka	81
6.4. Cyberprzestrzeń	82
6.5. Komputery	83
6.6. Cyberbezpieczeństwo	86
6.7. Zakończenie	89
Bibliografia	90
Rozdział 7. Narzędzia cybersprawiedliwości stosowane w cyfrowej transformacji sądownictwa (<i>A. Tomczyk, P. Zielonka</i>)	91
7.1. Wstęp	91
7.2. Rola Rady Europy i Unii Europejskiej w cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości	92
7.3. Narzędzia wspierające sferę organizacyjną działalności sądów	96
7.4. Narzędzia wspierające podejmowanie decyzji merytorycznych	99
7.5. Zakończenie	102
Bibliografia	103
Rozdział 8. Wymiar sprawiedliwości w erze sztucznej inteligencji (<i>N. Szok, R. Terlecki</i>)	105
8.1. Wstęp	105
8.2. Współczesne rozumienie pojęcia wymiaru sprawiedliwości	107
8.3. Sztuczna inteligencja w ujęciu terminologicznym	110
8.4. Rola sztucznej inteligencji w nowoczesnym wymiarze sprawiedliwości	112
8.5. Zakończenie	116
Bibliografia	117
Rozdział 9. Symptomy, determinanty i konsekwencje przeniesienia doświadczeń konsumenckich do Internetu (<i>I. Wilczewska</i>)	119
9.1. Wstęp	119
9.2. Transformacja marketingu usług	120
9.3. Wpływ globalnych zmian technologicznych na marketing usług	121
9.4. Digitalizacja w sektorze usługowym	122
9.5. Przeniesienie doświadczeń konsumenckich do Internetu	123
9.6. Strategie marketingowe w cyfrowej rzeczywistości	124
9.7. Zakończenie	127
Bibliografia	128
Rozdział 10. Synergia marketingowo-logistyczna. Ewolucja zakresu wsparcia informacyjnego na rynku usług logistycznych (<i>I. Auguściak, I. Semenov</i>)	130
10.1. Wstęp	130
10.2. Natura i znaczenie logistyki marketingowej	130

10.3. Analiza zachowań konsumenckich	134
10.4. Metodologiczne podstawy wdrożenia narzędzi marketingu logistycznego.....	135
10.5. Historyczny przegląd zmian statusu funkcji logistycznych i informacji marketingowej	138
10.6. Zakończenie	144
Bibliografia	145
Rozdział 11. Zmiany strategii zarządzania w branży TSL (E. Grykień)	147
11.1. Wstęp	147
11.2. Charakterystyka i czynniki strategii branży TSL	148
11.3. Zmiany strategii zarządzania w branży TSL	151
11.4. Tradycyjne strategie zarządzania w branży TSL	152
11.5. Nowoczesne strategie zarządzania w branży TSL.....	153
11.6. Wprowadzenie zmian w skutecznej strategii logistycznej.....	155
11.7. Przyszłość strategii logistycznych	157
11.8. Zakończenie	159
Bibliografia	160
Rozdział 12. Digitalizacja sektora TSL (M. Dziechciarz)	161
12.1. Wstęp	161
12.2. Systemy armatorskie	161
12.3. Systemy zarządzania magazynem (WMS)	163
12.4. Giełdy transportowe	164
12.5. Systemy celne	166
12.6. Elektroniczna dokumentacja przewozowa.....	167
12.7. Zakończenie	168
Bibliografia	168
Rozdział 13. Wpływ pakietu mobilności na zmiany w sektorze transportu drogowego (G. Gurgul-Sztuczka)	170
13.1. Wstęp	170
13.2. Wpływ pakietu mobilności na sektor transportowy – Unia Europejska i geopolityczny wymiar zmian.....	171
13.3. Poziom makro – oddziaływanie na gospodarkę Polski	173
13.4. Poziom mezo – bezpośredni wpływ na firmy transportowe	175
13.5. Poziom mikro – pracownicy sektora transportowego i kierowcy	177
13.6. Zakończenie	180
Bibliografia	181
Rozdział 14. Zmiany przepisów prawa z perspektywy rozwoju budownictwa (M. Blaszkę)	183
14.1. Wstęp	183
14.2. Ewolucja prawa budowlanego w kontekście innowacji i technologii	184
14.3. Regulacje prawne a zrównoważony rozwój budownictwa.....	186
14.4. Deregulacje i uproszczenia procedur administracyjnych	189
14.5. Wyzwania związane ze zmianami w prawie budowlanym	191
14.6. Zakończenie	193
Bibliografia	194
Rozdział 15. Przemiany w funkcjonowaniu rynku hotelarskiego w Polsce po 1989 roku (D. Szostak).....	198
15.1. Wstęp	198

15.2. Historia przemian w hotelarstwie światowym.....	199
15.3. Istota hotelarstwa.....	200
15.4. Przemiany rodzajowe w polskim hotelarstwie po 1989 roku.....	201
15.5. Hotelarstwo sieciowe w Polsce po 1989 roku.....	205
15.6. Zakończenie.....	210
Bibliografia.....	211
Rozdział 16. Etyka biznesu w kontekście zmian w gospodarce i społeczeństwie <i>(J. Legieć)</i>	212
16.1. Wstęp.....	212
16.2. Etyka biznesu jako dziedzina interdyscyplinarna.....	214
16.3. Etyka biznesu w społeczeństwie.....	215
16.4. Etyka w życiu publicznym i gospodarczym.....	216
16.5. Etyka biznesu w gospodarce.....	219
16.6. Wpływ zmian gospodarczych na etykę biznesu.....	222
16.7. Zakończenie.....	225
Bibliografia.....	226
Rozdział 17. Rozwój systemów decyzyjnych wobec współczesnych wyzwań zarządzania organizacjami <i>(M. Ryłski, J. Okulewicz)</i>	227
17.1. Wstęp.....	227
17.2. Problemy współczesnych systemów decyzyjnych w zarządzaniu.....	227
17.3. Współczesne tendencje w systemach decyzyjnych zarządzania organizacją... ..	229
17.4. Wpływ zmian kulturowych i kompetencyjnych na decyzyjność.....	230
17.5. Scentralizowane systemy decyzyjne.....	231
17.6. Zdecentralizowane systemy decyzyjne.....	232
17.7. Rozproszone systemy decyzyjne.....	232
17.8. Hierarchiczne systemy decyzyjne.....	234
17.9. Wyplaszczone struktury decyzyjne.....	235
17.10. Inne systemy decyzyjne – SI, sieci neuronowe, partycypacja i hybrydy.....	236
17.11. Wpływ społeczny i oczekiwania wobec systemów decyzyjnych.....	237
17.12. Zakończenie.....	237
Bibliografia.....	239
Rozdział 18. Ewolucja roli menedżera w przedsiębiorstwie <i>(J. Simińska)</i>	241
18.1. Wstęp.....	241
18.2. Tradycyjne ujęcie roli menedżera.....	242
18.3. Menedżer przyszłości – menedżer jako coach.....	247
18.4. Zakończenie.....	250
Bibliografia.....	251
Rozdział 19. Coachingowy styl zarządzania zespołem. Analiza praktycznych rozwiązań <i>(G. Kaup, E. Niemiec)</i>	252
19.1. Wstęp.....	252
19.2. Coachingowy styl zarządzania jako nowoczesne podejście przywódcze.....	252
19.3. Umiejętności, postawy i rozwój menedżera-coacha.....	255
19.4. Korzyści coachingowego stylu zarządzania zespołem.....	256
19.5. Wyzwania i trudności w stosowaniu coachingowego stylu zarządzania zespołem.....	258
19.6. Przegląd badań i modeli wdrażania coachingowego stylu zarządzania.....	261
19.7. Zakończenie.....	263
Bibliografia.....	264

Rozdział 20. Zmiany kompetencji pracowników z punktu widzenia potrzeb rynku pracy (<i>K. Kowalski</i>)	266
20.1. Wstęp	266
20.2. Wymagania rynku pracy determinujące potrzeby kompetencyjne pracowników	266
20.3. Metodyka badań	269
20.4. Wyniki i dyskusje	270
20.5. Obszary wykorzystania, możliwości implikacji i ograniczenia	276
20.6. Zakończenie	277
Bibliografia	277
Rozdział 21. Podejście do pracy Silversów w obliczu dynamicznych zmian na rynku pracy. Szansa czy zagrożenie (<i>A. Ryszkowska, A. Stróżyk</i>)	279
21.1. Wstęp	279
21.2. Sytuacja demograficzna	280
21.3. Silvers w organizacjach przyszłości	281
21.4. Perspektywa rynku pracy	282
21.5. Ageizm w Polsce	285
21.6. Silvers w dobie AI	287
21.7. Zakończenie	288
Bibliografia	289
Rozdział 22. Srebrni konsumenci wyzwaniem dla gospodarki i finansów (<i>M. Olejniczak, T. Olejniczak</i>)	290
22.1. Wstęp	290
22.2. Pojęcie „srebrni konsumenci”	291
22.3. Proces starzenia się w Polsce	292
22.4. Metodyka badawcza	293
22.5. Innowacyjność seniorów	294
22.6. Dobrostan seniorów	296
22.7. Oczekiwania seniorów	298
22.8. Senior w Internecie	299
22.9. Seniorzy a finanse prywatne	300
22.10. Seniorzy a finanse publiczne	302
22.11. Zakończenie	303
Bibliografia	304
Rozdział 23. Zmiany regulacji prawnych oraz praktycznych rozwiązań w zakresie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (<i>A. Oleńczuk-Paszal, M. Śpiewak-Szyjka</i>)	306
23.1. Wstęp	306
23.2. Podstawy prawne dotyczące BHP w Polsce	307
23.3. Zmiany regulacji prawnych w zakresie BHP na przestrzeni ostatnich lat	308
23.4. Praktyczne rozwiązania wspierające bezpieczne warunki pracy	309
23.5. Wypadki przy pracy – analiza i statystyka	311
23.6. Zakończenie	317
Bibliografia	318
Rozdział 24. Edukacja włączająca jako długotrwały proces rozwoju i regresji (<i>D. Al-Khamisy</i>)	319
24.1. Wstęp	319
24.2. Edukacja jako prawo człowieka	320

24.3. Edukacja włączająca w Polsce jako element edukacji dla wszystkich	320
24.4. Edukacja włączająca w Polsce jako egzosystem i makrosystem	321
24.5. Jakość edukacji włączającej	324
24.6. Edukacja w kontekście przyszłości	325
24.7. Mocne i słabe strony edukacji włączającej w Polsce	325
24.8. Edukacja jako proces dynamiczny i dialektyczny	327
24.9. Edukacja włączająca jako proces rozwoju oraz regresji	328
24.9. Zakończenie	331
Bibliografia	331
Rozdział 25. Zmiana motywów studiowania w opiniach studentów (A. Zajac)	333
25.1. Wstęp	333
25.2. Opis wyników badań	336
25.3. Zakończenie	342
Bibliografia	343
Rozdział 26. Studenci z pokolenia Z – wyzwania dla edukacji akademickiej i rynku pracy (I. Grabowska, J. Wierzbicki)	344
26.1. Wstęp	344
26.2. Charakterystyka pokolenia Z	344
26.3. Obszary potrzeb studentów w świetle motywacji edukacyjnych	346
26.4. Oczekiwania studentów wobec rynku pracy	347
26.5. Metody i narzędzia badawcze	348
26.6. Rezultaty badania	348
26.7. Zakończenie	356
Bibliografia	358
Rozdział 27. Różnorodność pokoleniowa w środowisku akademickim. Wyzwania współczesnej dydaktyki (M. Jankowska)	359
27.1. Wstęp	359
27.2. Współczesne środowisko akademickie	361
27.3. Oczekiwania studentów pokolenia Z	363
27.4. Wyzwania współczesnej dydaktyki	365
27.5. Zakończenie	367
Bibliografia	368
Rozdział 28. Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w aspekcie wsparcia społecznego i pedagogicznego – między teorią a praktyką (A. Łagoda, M. Sydoruk)	369
28.1. Wstęp	369
28.2. Rola placówek wsparcia dziennego w strukturze wsparcia społecznego	370
28.3. Między teorią a praktyką funkcjonowania placówek wsparcia dziennego	373
28.4. Zakończenie	374
Bibliografia	375
Spis rysunków	377
Spis tabel	379
Informacje o Autorach	381

Wstęp

Świat zmieniał się zawsze, jednak współcześnie zmienia się zapewne szybciej niż kiedykolwiek. Żyjemy w erze przesilenia cywilizacyjnego, nadzwyczajnych turbulencji (*uncertain times*) w polityce, również w geopolityce, globalnej wojny o wpływy i zasoby, zawirowań klimatyczno-pogodowych i epidemicznych, w świecie „czarnych łabędzi”, „czarnych meduz” i „szarych nosorożców”, nieustających anomalii, niebezpiecznym, trudno przewidywalnym, w czasach podwyższonego ryzyka, w erze chaosu, teorii spiskowych, braku równowagi. Wielu badaczy, nie tylko ekonomistów, nieprzypadkowo w trzeciej dekadzie XXI wieku wskazuje na ponadprzeciętną zmienność, niepewność, złożoność, niejednoznaczność, a w innym ujęciu na kruchość, niepokój, nielinearność, niezrozumiałość. Termin „niepewność”, dobrze znany ekonomistom od ponad 100 lat, od czasu pojawienia się znanej pracy Franka H. Knighta¹, od kilku lat nieprzypadkowo został wzbogacony o przymiotnik „radykałna” (*radical uncertainty*, czasem w wersji *fundamental uncertainty*).

Lata 2020–2025 zapiszą się w historii świata, Europy, w tym Polski, jako czas kumulacji kilku kryzysów jednocześnie: kryzysu pandemicznego, wojennego, energetycznego, klimatycznego, demograficznego, migracyjnego, finansowego, inflacyjnego. Wyjątkowej rangi tego fenomenu, określanego mianem wielokryzysu, megakryzysu, polikryzysu, omnikryzysu czy multikryzysu, nie sposób przecenić. Nieprzypadkowo pojawiły się opinie, że świat znajduje się na krawędzi, w konsekwencji, w erze tzw. nowej normalności nic już nie będzie takie samo jak przedtem, nigdy nie wrócimy do dawnych czasów.

Słynny amerykański inwestor i menedżer funduszu hedgingowego Raymond T. Dalio (ur. 1949), autor m.in. książki *Principles for Dealing with the Changing World Order. Why Nations Succeed and Fail*, zauważył niedawno, że żyjemy w erze gwałtownych zmian, a przyszłość staje się coraz bardziej nieprzewidywalna. Dalio wskazuje pięć głównych sił, które zmieniają globalny porządek. Po pierwsze, za-

---

¹ F. Knight, *Risk, Uncertainty and Profit*, Houghton Mifflin Co., Boston 1921.

dłużenie państw – rosący poziom długu publicznego w stosunku do dochodów zwiastuje fundamentalne zmiany w porządku monetarnym. Po drugie, populizm – coraz wyraźniejsze podziały między lewicą a prawicą prowadzą do konfliktów w sprawach gospodarczych. Po trzecie, geopolityka – porządek międzynarodowy zmienia się w wyniku rywalizacji nowych potęg z dotychczasowymi liderami. Po czwarte, zmiany klimatyczne – katastrofy naturalne odgrywają coraz większą rolę w globalnych zmianach, często z większym skutkiem niż konflikty zbrojne. Po piąte, postęp technologiczny – wynalazki takie jak sztuczna inteligencja mają potencjał zrewolucjonizowania świata w sposób, którego jeszcze nie do końca rozumiemy. Dalio podkreśla, że obecnie przechodzimy przez okres przejściowy, w którym kształtuje się nowy porządek globalny. Zrozumienie głównych sił napędzających zmiany i odpowiednie dostosowanie się do nich może być kluczem do sukcesu w nadchodzących latach. Dalio ostrzega, że przełomowe technologie mogą być wykorzystywane zarówno do tworzenia nowych możliwości, jak i prowadzenia wojen. W nadchodzących latach relacje międzyludzkie będą odgrywać kluczową rolę w kształtowaniu przyszłości.

Inspiracją do powstania prezentowanej monografii wieloautorskiej było przeświadczenie, że w połowie trzeciej dekady XXI stulecia warto podjąć próbę zmierzania się z kategorią „zmiana”. Zmianom i zarządzaniu nimi poświęcono w literaturze już wiele miejsca, jednak uznaliśmy, że obecny czas szczególnie sprzyja naukowej refleksji na temat zmian w skali mega, makro, mezzo i mikro. Chodzi o udzielenie odpowiedzi na pytanie o relacje między tradycją a nowoczesnością: Czy nowe jest zawsze lepsze od starego?

Przedmiotem analizy w poszczególnych rozdziałach są kwestie wchodzące głównie w skład dyscyplin ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości, ale i nauk o bezpieczeństwie, nauk prawnych, nauk socjologicznych oraz pedagogiki. Autorzy – w granicach możliwości – starali się zrealizować siedem zadań stawianych na ogół badaczom w dziedzinie nauk społecznych: opisywanie, pomiar, porównywanie w czasie i w przestrzeni, objaśnianie, ewaluacja, przewidywanie wraz z formułowaniem sygnałów wczesnego ostrzegania, ponadto prezentowanie propozycji i rekomendacji.

Pomysł napisania niniejszej książki narodził się w ramach zainicjowanego w roku 2024 na Wydziale Ekonomicznym w Szczecinie Interdyscyplinarnego Seminarium Naukowego, skupiającego naukowców z Chorzowa, Poznania, Szczecina i Warszawy związanych z Uniwersytetem WSB Merito. Jako redaktorzy pragniemy podziękować za wsparcie Prorektorowi Prof. Arnoldowi Bernaciakowi oraz Dziekanowi Dr. Rafałowi Koczkodajowi.

Za podjęcie się trudu zrecenzowania naszej monografii, za cenne uwagi i sugestie pragniemy serdecznie podziękować Prof. dr hab. Annie Szelałowskiej ze Szkoły Głównej Handlowej.

***

Naszą monografię dedykujemy symbolicznie Prof. Irenie Rutkowskiej (1924–2012) i Prof. Józefowi Rutkowskiemu (1922–2002), uczonym należącym bez wątpienia do panteonu najwybitniejszych ekonomistów, którzy przez wiele dekad wywierali znaczący wpływ na rozwój szczecińskiego ośrodka nauk ekonomicznych.

Stanisław Flejterski

Rozdział 1. Dynamika przemian społecznych w Polsce. Perspektywa socjologiczna

Jordan Klimek, Jan Nikołajew

1.1. Wstęp

Badanie podejmowane w niniejszym rozdziale osadzone jest w szerokim kontekście problematyki przemian społeczno-gospodarczych Polski w ostatnim ćwierćwieczu. Współczesne zmiany zachodzące w społecznych, ekonomicznych i politycznych warunkach życia w Polsce oraz rosnące zainteresowanie czynnikami wpływającymi na subiektywne poczucie szczęścia obywateli wskazują na konieczność pogłębionych analiz i nowych ujęć teoretycznych [Kopycka, Petelewicz, 2019]. Dotychczasowe badania koncentrowały się głównie na analizach wpływu transformacji ustrojowej na poziom zadowolenia oraz badań porównawczych dotyczących zmian w poziomie szczęścia Polaków na tle innych narodów [Sarracino, Mikucka, 2018], brakuje jednak kompleksowego spojrzenia na długofalowe zmiany w zadowoleniu z życia Polaków w kontekście globalnych przemian [González-Cuerva, Pérez-Díaz, 2022]. W związku z tym istnieje potrzeba podjęcia dalszych analiz, które pozwolą lepiej zrozumieć czynniki kształtujące zadowolenie z życia Polaków w okresie po 2000 roku i jego wpływ na społeczny i polityczny krajobraz Polski [Kowalska, 2023]. W opracowaniu podjęto próbę wypełnienia tej luki badawczej poprzez szczegółową analizę przemian w poziomie zadowolenia z życia Polaków w ciągu ostatnich dwóch dekad.

Celem badania jest zidentyfikowanie oraz analiza głównych czynników, które wpłynęły na poziom zadowolenia Polaków z życia w ostatnich 20 latach, co pozwoli na lepsze zrozumienie zmian w subiektywnym poczuciu szczęścia w Polsce. Opracowanie koncentruje się na analizie roli transformacji ustrojowej, wzrostu

gospodarczego, zmieniających się norm społecznych oraz nowych wyzwań politycznych i zdrowotnych, badając ich wpływ na poczucie dobrostanu obywateli. W ramach badań postawiono następujące pytania: Jakie czynniki miały największy wpływ na zmiany w zadowoleniu z życia Polaków w ostatnich dwóch dekadach? W jaki sposób wydarzenia polityczne i przemiany ekonomiczne wpłynęły na subiektywne poczucie szczęścia obywateli? Odpowiedzi na te pytania pozwolą na sformułowanie wniosków dotyczących przyczyn i kierunków zmian w poziomie zadowolenia Polaków z życia. Ponadto analiza obejmuje także aspekty metodologiczne badania subiektywnego dobrostanu, co umożliwi dogłębne spojrzenie na problematykę z różnych perspektyw.

Przeprowadzone badania wnoszą istotny wkład w rozwój nauki, dostarczając nowych danych oraz interpretacji zmian w poziomie zadowolenia z życia Polaków. Uzyskane wyniki mogą mieć zastosowanie nie tylko w sferze teoretycznej, lecz także praktycznej, dostarczając rekomendacji politykom, decydentom, organizacjom społecznym oraz instytucjom zajmującym się poprawą jakości życia obywateli. Dzięki nowemu ujęciu problematyki możliwe jest poszerzenie wiedzy o czynnikach wpływających na subiektywne poczucie szczęścia w Polsce, co może stanowić podstawę dalszych badań oraz wdrażania skutecznych rozwiązań w polityce społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej. W ten sposób niniejsza praca przyczynia się do pogłębienia wiedzy i otwiera nowe kierunki przyszłych badań naukowych.

1.2. Przegląd literatury

Zadowolenie z życia jest jednym z kluczowych aspektów dobrostanu jednostki i społeczeństwa. Jest to subiektywna ocena jakości życia w kontekście osobistych oczekiwań, doświadczeń i warunków życiowych. Wielu badaczy zajmowało się tym zagadnieniem, analizując je pod różnymi kątami, takimi jak czynniki psychologiczne, ekonomiczne czy kulturowe. W ostatnich latach coraz większą uwagę poświęca się wpływowi relacji społecznych [Helliwell i in., 2024], zdrowia psychicznego [Diener i in., 2018] oraz warunków pracy i elastyczności zatrudnienia [Clark, D'Ambrosio, 2020] na poziom satysfakcji z życia. Badania wykazały, że dobrostan jednostki jest silnie skorelowany z poczuciem sensu życia i ze wsparciem społecznym oraz że stabilność ekonomiczna i jakość usług publicznych odgrywają istotną rolę w kształtowaniu poziomu szczęścia [De Neve, Sachs, 2022]. Ponadto pandemia COVID-19 znacząco wpłynęła na postrzeganie jakości życia, powodując wzrost poziomu stresu i izolacji społecznej, co zostało szeroko przeanalizowane w badaniach nad zmianami w dobrostanie psychicznym w ostatnich latach [Zacher, Rudolph, 2021].

Zadowolenie z życia może być ujmowane jako globalna ocena własnego życia w odniesieniu do indywidualnych kryteriów. W literaturze stosuje się różne meto-

dy pomiaru, w tym skale samooceny, takie jak Satisfaction with Life Scale (SWLS) Dienera. Skala ta pozostaje jednym z najczęściej stosowanych narzędzi do oceny satysfakcji z życia. Niedawne badania potwierdziły jej uniwersalność i trafność w różnych kontekstach kulturowych i demograficznych [Swami i in., 2025]. Analiza przeprowadzona na danych z 65 krajów wykazała, że SWLS jest narzędziem o wysokiej zgodności pomiarowej, co czyni go odpowiednim do porównań międzynarodowych. Badacze podkreślają, że subiektywna ocena własnego dobrostanu może być uzależniona od czynników wewnętrznych (np. cechy osobowości, sposób myślenia) oraz zewnętrznych (np. sytuacja materialna, relacje społeczne) [Diener i in., 1985].

Badania wskazują, że zadowolenie z życia jest silnie uwarunkowane kulturowo. W różnych społeczeństwach wartości i normy wpływają na to, jak jednostki definiują i dążą do szczęścia. Na przykład w krajach skandynawskich takich jak Dania wysoki poziom zadowolenia z życia jest często przypisywany silnemu systemowi opieki społecznej i zaufaniu społecznemu [Kowalski, 2006]. Z kolei w kulturach azjatyckich nacisk kładziony jest na harmonię społeczną i kolektywizm, co może wpływać na inne postrzeganie szczęścia niż w kulturach indywidualistycznych [Bernays (red.), 1995]. Normy społeczne oraz kultura odgrywają zatem kluczową rolę w kształtowaniu percepcji dobrostanu. Park [1967] zwraca uwagę na znaczenie społecznej konstrukcji rzeczywistości, która wpływa na indywidualne oceny jakości życia. Różne systemy wartości determinują, co dla jednostki oznacza „dobre życie”.

Oprócz czynników kulturowych kluczową rolę w kształtowaniu zadowolenia z życia odgrywają aspekty psychologiczne. Diener i Tay [2015] podkreślają, że zarówno potrzeby materialne, jak i psychologiczne zajmują kluczową pozycję w kształtowaniu satysfakcji z życia. Badania wskazują, że cechy osobowości, takie jak neurotyczność, ekstrawersja czy sumienność, są istotnymi predyktorami satysfakcji życiowej u osób w wieku senioralnym. Wyższy poziom ekstrawersji i sumienności wiąże się z większym zadowoleniem z życia, podczas gdy neurotyczność koreluje negatywnie z tym wskaźnikiem [Bernays (red.), 1995]. Według Dienera [1984], poziom optymizmu oraz ogólna osobowość jednostki są ważnymi zwiastunami zadowolenia z życia. Osoby o wysokim poziomie neurotyczności częściej doświadczają niezadowolenia, podczas gdy ekstrawertycy mają skłonność do wyższego poziomu satysfakcji życiowej. Ponadto badania pokazują, że istotnym czynnikiem jest również poczucie kontroli nad własnym życiem. Osoby, które mają przekonanie, że to one decydują o swoim losie, akcentują wyższy poziom szczęścia w porównaniu z osobami, które czują się zależne od czynników zewnętrznych (*Locus of Control Theory*).

Na zadowolenie z życia wpływają także czynniki społeczne, np. styl życia. Kowalski [2006] podkreśla, że zarządzanie czasem i równowaga między życiem zawodowym a prywatnym również mają wpływ na satysfakcję z życia. Osoby, które potrafią skutecznie organizować czas pracy oraz znajdować momenty na odpoczynek, wykazują wyższy poziom szczęścia i satysfakcji. Z kolei badania Bernaysa (red.)

[1995] wskazują, że status ekonomiczny i poziom dochodu wpływają na poczucie zadowolenia, jednak efekt ten nie jest liniowy. Po osiągnięciu pewnego poziomu dochodów dodatkowe środki finansowe nie przekładają się na wzrost szczęścia. Postrzeganie jakości życia może być również kształtowane przez media oraz sposób, w jaki informacje o społeczeństwie są przedstawiane w przestrzeni publicznej. Media mają istotny wpływ na sposób, w jaki jednostki oceniają swoje życie, porównując je do przedstawianych wzorców [Park, 1967].

Według badania Ipsos Global Happiness 2024, najwyższy poziom szczęścia odnotowano w Holandii (85%), podczas gdy najniższy na Węgrzech (48%). W Polsce 72% respondentów zadeklarowało bycie szczęśliwymi, co stanowi wzrost o 14 p.p. w porównaniu z poprzednim rokiem. Wzrost ten może być związany z poprawą sytuacji ekonomicznej oraz stabilnością społeczno-polityczną w kraju.

Wyniki badań przeprowadzonych przez Helliwella i współautorów [2024] świadczą o wzroście poczucia szczęścia w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w ostatnich latach. Młodzi Polacy deklarują poziom zadowolenia z życia porównywalny z ich rówieśnikami z Europy Zachodniej. Jednakże osoby powyżej 60. roku życia w tym regionie wyrażają niższy poziom satysfakcji w porównaniu z młodszymi grupami wiekowymi. Z kolei w krajach Europy Zachodniej obserwuje się trend odwrotny, gdzie młodsze pokolenia deklarują niższy poziom satysfakcji w porównaniu ze starszymi grupami wiekowymi.

Badania w tematyce zadowolenia z życia były prowadzone także w Polsce. W 2015 roku przeprowadzono badanie wśród 3695 uczniów gimnazjów w wieku 13–17 lat, mające na celu zbadanie poziomu poczucia sensu życia oraz jego związku z zadowoleniem z życia, częstością odczuwania dolegliwości subiektywnych i statusem ekonomicznym rodziny. Wyniki wykazały, że uczniowie z wyższym poczuciem sensu życia byli bardziej zadowoleni z życia, rzadziej doświadczali dolegliwości subiektywnych i pochodzili z rodzin o wyższym statusie materialnym. Chłopcy osiągnęli wyższe wyniki w poczuciu sensu życia niż dziewczęta [Zawadzka i in., 2017].

Badanie przeprowadzone przez Tomasza Szuberta w 2017 roku analizowało czynniki wpływające na ogólne zadowolenie z życia Polaków w wieku 35 lat i więcej reprezentujących tzw. pokolenie X. Wyniki wskazały na 14 istotnych determinant szczęścia, w tym: posiadanie dzieci, liczba dzieci, niezależność finansowa, wartość majątku, miejsce zamieszkania, doświadczenie życiowych porażek, poziom wolności, poczucie bezpieczeństwa, sprawność fizyczna, samoocena stanu zdrowia, aktywność seksualna, poziom prestiżu, ekstrawersja oraz sumienność. Niektóre z tych czynników wpływały pozytywnie, inne negatywnie na poziom zadowolenia, a ich oddziaływanie różniło się intensywnością.

Ipsos [2023] zwrócił uwagę, że w latach 2020–2023 nastąpił spadek poziomu szczęścia wśród Polaków, co mogło być konsekwencją pandemii COVID-19 i niepewności gospodarczej. Jednakże najnowsze badania z 2024 roku sugerują poprawę ogólnego dobrostanu.

Z kolei badanie CBOS z grudnia 2023 roku wykazało, że 77% Polaków odczuwa satysfakcję ze swojego życia, z czego 22% jest bardzo zadowolonych, a 55% raczej zadowolonych. W porównaniu z rokiem poprzednim odsetek osób bardzo zadowolonych wzrósł o 4 p.p. Satysfakcja z życia jest silnie powiązana z oceną materialnego poziomu życia; wśród osób oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą 87% deklaruje zadowolenie z życia, podczas gdy wśród oceniających ją jako złą odsetek ten wynosi 39% [CBOS, 2023]. Badania pokazują, że poziom zadowolenia z życia w Polsce wzrastał w ostatnich latach. Wzrost ten jest związany głównie z poprawą sytuacji materialnej oraz rozwojem infrastruktury społecznej [Feliksiak, 2025].

W Polsce zadowolenie z życia różni się w zależności od wieku, wykształcenia, miejsca zamieszkania oraz uczestnictwa w praktykach religijnych. Osoby w wieku 18–44 lata, z wyższym wykształceniem oraz mieszkające w miastach od 100 do 499 tys. mieszkańców częściej deklarują satysfakcję z życia. Regularne uczestnictwo w praktykach religijnych również koreluje z wyższym poziomem zadowolenia [CBOS, 2023].

1.3. Materiały i metody

Celem niniejszego badania jest analiza przemian w zakresie postaw dotyczących zadowolenia z życia wśród Polaków w ostatnich 20 latach. Praca koncentruje się na ocenie trendów zmian w poziomie satysfakcji życiowej oraz identyfikacji czynników, które mogły wpływać na te przemiany, takich jak sytuacja ekonomiczna, zmiany demograficzne oraz aspekty społeczno-kulturowe.

W niniejszym badaniu zastosowano metodę ilościową w postaci analizy danych zastanych (*secondary data analysis*) [Kelly i in., 2024; Mullins, Sanchez, 2011]. Technika ta pozwala na wykorzystanie gotowych zbiorów danych, co umożliwia identyfikację trendów i zależności na podstawie długoterminowych badań przekrojowych. Podejście to pozwala na wnioskowanie na podstawie dużych zbiorów danych gromadzonych w sposób systematyczny, co umożliwia identyfikację długoterminowych trendów oraz zależności pomiędzy poszczególnymi zmiennymi.

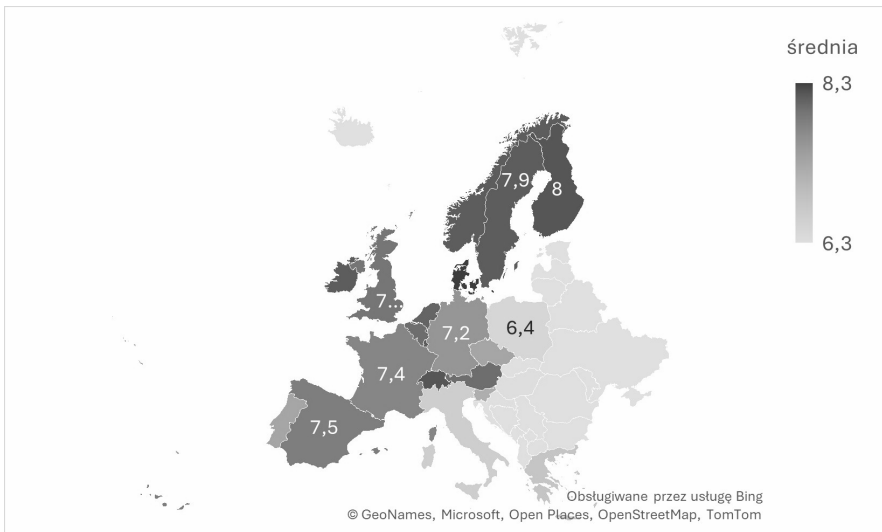
Podstawowym źródłem danych w niniejszej analizie jest *European Social Survey*, ESS [2024], międzynarodowe badanie opinii publicznej prowadzone w cyklach dwuletnich od 2002 roku. Dane te zawierają szeroki zakres informacji dotyczących zadowolenia z życia, postrzegania jakości życia oraz czynników wpływających na dobrostan społeczny.

Wszystkie analizy przeprowadzono z użyciem oprogramowania statystycznego, tj. IBM SPSS (wersja 21) w celu zapewnienia precyzyjnych wyników i wiarygodnych wniosków, co umożliwiło efektywne zarządzanie dużymi zbiorami danych oraz przeprowadzenie zaawansowanych testów statystycznych. Wszystkie wyniki zostały odpowiednio zweryfikowane pod kątem istotności statystycznej, a dane

poddano procesowi normalizacji i walidacji, aby zapewnić ich rzetelność oraz możliwość generalizacji wniosków na populację polską.

1.4. Wyniki analiz

W 2002 roku poziom zadowolenia z życia w krajach europejskich był silnie zróżnicowany (rys. 1.1). Najwyższe wskaźniki szczęścia odnotowano w krajach skandynawskich, takich jak Dania, Norwegia i Szwecja, gdzie średnie oceny wynosiły około 8,0. Szwajcaria i Holandia również plasowały się wysoko, co można przypisać stabilnej gospodarce, rozwiniętym systemom opieki społecznej oraz wysokiej jakości życia. Na drugim końcu skali znajdowały się kraje Europy Środkowo-Wschodniej, w tym Polska, Węgry i Czechy, gdzie poziom szczęścia wynosił 6,0–6,5. Wynikało to z wciąż trwających procesów transformacji ustrojowej, wyzwń ekonomicznych oraz relatywnie niższego poziomu życia w porównaniu z państwami Europy Zachodniej.

Rysunek 1.1. Średnia zadowolenia z życia w krajach Europy w 2002 roku

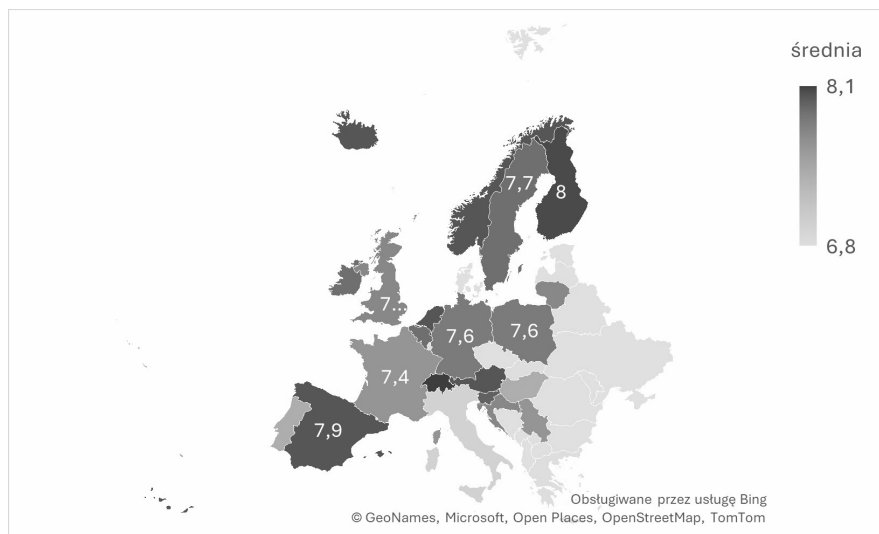
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ESS.

Analizując dane z lat 2002 i 2023, można zauważyć istotne zmiany w poziomie szczęścia polskiego społeczeństwa. W 2002 roku średni poziom szczęścia w Polsce wynosił 6,4, co plasowało Polaków na jednym z najniższych miejsc wśród analizowanych krajów europejskich. Gorsze wyniki odnotowano jedynie na Węgrzech (6,3), a nieco wyższe w takich krajach jak Włochy (6,5) i Grecja (6,6). Dla porównania, kraje skandynawskie oraz Szwajcaria osiągały wyniki na poziomie 8,0

i wyżej, co wskazuje na wyraźne różnice w poziomie satysfakcji z życia w różnych częściach Europy.

W 2023 roku ogólny poziom zadowolenia z życia wzrósł w Europie w większości krajów, choć różnice między regionami nadal były zauważalne. Kraje skandynawskie utrzymały swoją pozycję liderów, osiągając wyniki na poziomie 8,2–8,5, co świadczy o stabilnym dobrobycie i wysokiej jakości usług publicznych. W krajach Europy Zachodniej, takich jak Niemcy, Francja i Wielka Brytania, poziom szczęścia oscylował wokół 7,4–7,6, co było nieco niższym wynikiem niż w Skandynawii, ale nadal wskazywało na wysoki poziom zadowolenia. Polska, Czechy i inne kraje Europy Środkowej odnotowały znaczącą poprawę – średni poziom szczęścia w Polsce wyniósł 7,6, co było dużym skokiem w porównaniu z 2002 rokiem. Węgry, które w 2002 roku miały jeden z najniższych wyników, również poprawiły swoją sytuację, osiągając 7,2 w 2023 roku.

W 2023 roku średnia ocena szczęścia w Polsce wzrosła do 7,6, co oznacza istotną poprawę w porównaniu z poprzednim badaniem (rys. 1.2). Polska zrównała się pod tym względem z Niemcami (7,6) i uplasowała wyżej niż Wielka Brytania (7,5) czy Francja (7,4). Najwyższy poziom szczęścia w dalszym ciągu odnotowano w krajach skandynawskich oraz w Szwajcarii, które tradycyjnie cechują się wysoką jakością życia, silnym wsparciem społecznym oraz stabilnym systemem gospodarczym.

Rysunek 1.2. Średnia zadowolenia z życia w krajach Europy w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ESS.

Zmiany w poziomie szczęścia Polaków na przestrzeni dwóch dekad są znaczące. W 2002 roku duża część społeczeństwa oceniała swoje szczęście na niskim poziomie (oceny 1–4), co łącznie stanowiło około 10,6% badanych. W 2023 roku ten

odsetek zmalał do 4,5%, co świadczy o znaczącej poprawie dobrostanu psychicznego i materialnego Polaków. Jednocześnie w 2023 roku odsetek osób oceniających swoje szczęście na poziomie 9–10 wzrósł do 32%, podczas gdy w 2002 roku wynosił jedynie 17,5%. To wskazuje na istotną poprawę jakości życia, większą stabilność ekonomiczną oraz wzrost optymizmu w społeczeństwie.

Na wzrost poziomu szczęścia w Polsce mogło wpłynąć kilka kluczowych czynników: poprawa sytuacji gospodarczej – w ciągu ostatnich dwóch dekad Polska przeszła dynamiczny rozwój gospodarczy, co wpłynęło na wzrost wynagrodzeń, lepsze warunki pracy i większą dostępność usług [Gieranczyk, Leszczyńska, 2019]; integracja z Unią Europejską – członkostwo w UE otworzyło nowe możliwości edukacyjne, zawodowe i biznesowe, co poprawiło perspektywy wielu Polaków [Helliwell i in., 2013]; rozwój infrastruktury i usług publicznych – modernizacja dróg, transportu publicznego, edukacji i ochrony zdrowia przyczyniły się do poprawy jakości życia [Ipsos, 2024]; zmiana stylu życia i postaw społecznych – rosnąca świadomość dotycząca zdrowia psychicznego, znaczenia relacji społecznych oraz większa elastyczność na rynku pracy sprzyjają wyższemu poziomowi szczęścia [Gieranczyk, Leszczyńska, 2019].

Interakcje społeczne odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu dobrostanu psychicznego. Putnam [2000] w swojej pracy *Bowling Alone* podkreśla, że więzi społeczne mają istotne znaczenie dla poziomu szczęścia i zdrowia psychicznego. Podobnie Diener i Seligman [2002] podają, że osoby prowadzące bogate życie towarzyskie cechują się wyższym poziomem szczęścia i lepszym zdrowiem psychicznym. Współczesne badania, takie jak prace Helliwella i Wang [2011], również potwierdzają, że relacje społeczne są jednym z kluczowych determinantów dobrostanu. Interakcje z innymi ludźmi dostarczają wsparcia emocjonalnego, redukują stres i wpływają pozytywnie na poczucie sensu życia. W świetle tych ustaleń można stwierdzić, że wzmacnianie więzi społecznych i częstsze spotkania z bliskimi mogą się przyczynić do poprawy jakości życia (tab. 1.1).

Tabela 1.1. Częstotliwość spotkań towarzyskich a zadowolenie z życia w 2023 roku (%)

Częstotliwość spotkań	Zadowolenie z życia		Ogółem
	Niezadowolony	Zadowolony	
Nigdy	7,40	1,10	1,90
Rzadziej niż raz w miesiącu	30,30	14,00	16,10
Raz w miesiącu	16,00	20,60	20,00
Kilka razy w miesiącu	18,60	30,60	29,00
Raz w tygodniu	14,90	15,20	15,10
Kilka razy w tygodniu	8,50	14,00	13,30
Codziennie	4,30	4,60	4,60
Ogółem	100,00	100,00	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ESS.

Analiza danych dotyczących częstotliwości spotkań ze znajomymi oraz poziomu zadowolenia z życia w Polsce wskazuje na istotną zależność pomiędzy tymi dwoma zmiennymi. Jak wynika z tabeli krzyżowej, osoby spotykające się z przyjaciółmi, rodziną lub współpracownikami rzadziej (zwłaszcza te, które nigdy nie podejmują takich interakcji) są znacznie częściej niezadowolone ze swojego życia. Wśród osób, które nigdy nie spotykają się towarzysko, 7,4% deklaruje niezadowolenie, natomiast wśród osób, które spotykają się codziennie, odsetek ten wynosi jedynie 4,3%.

Z kolei najwyższy poziom zadowolenia z życia obserwujemy wśród osób spotykających się kilka razy w miesiącu (30,6%) oraz raz w miesiącu (20,6%). Oznacza to, że regularny kontakt społeczny może znacząco wpływać na samopoczucie i ogólną satysfakcję z życia. Potwierdza to analiza testu chi-kwadrat Pearsona ($p < 0,001$), co wskazuje na statystycznie istotną zależność między tymi zmiennymi.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, że zdrowie fizyczne jest jednym z kluczowych predyktorów dobrostanu subiektywnego, a jego subiektywna ocena często koreluje silniej ze wskaźnikami szczęścia niż rzeczywiste wskaźniki zdrowotne [Diener, Chan, 2011]. Podobnie Steptoe i in. [2015] podkreślają, że dobrostan psychologiczny i fizyczny są ze sobą nierozzerwalnie związane, a osoby z gorszym stanem zdrowia częściej wykazują symptomy depresyjne i niższy poziom satysfakcji z życia.

Wyniki przeprowadzonej analizy potwierdzają te teorie, wskazując, że subiektywne poczucie zdrowia ma istotny wpływ na poziom zadowolenia z życia. Oznacza to, że działania mające na celu poprawę zdrowia publicznego, zarówno w aspekcie fizycznym, jak i psychicznym, mogą się przyczyniać do wzrostu ogólnego dobrostanu społeczeństwa.

Analiza związku pomiędzy subiektywnym poczuciem zdrowia a zadowoleniem z życia wskazuje na znaczną zależność między tymi dwoma zmiennymi. Na podstawie danych zebranych w Polsce przeanalizowano subiektywną ocenę stanu zdrowia oraz poziom zadowolenia z życia wśród 1430 respondentów. Wyniki chi-kwadratu Pearsona ($\chi^2 = 124,145$; $p < 0,001$) potwierdzają istnienie statystycznie istotnej relacji między tymi czynnikami.

Tabela 1.2. Subiektywne poczucie zdrowia a zadowolenie z życia w 2023 roku (%)

Subiektywne poczucie zdrowia	Zadowolenie z życia		Ogółem
	Niezadowolony	Zadowolony	
Bardzo dobre	5,8	22,4	20,2
Dobre	36,5	51,5	49,5
Dość dobre	38,6	22,0	24,2
Złe	12,2	3,6	4,8
Bardzo złe	6,9	0,5	1,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ESS.

Z analizy tabeli krzyżowej wynika, że osoby oceniające swoje zdrowie jako „bardzo dobre” w zdecydowanej większości deklarują również zadowolenie z życia (278 z 289, tj. 96,2%). Wraz ze spadkiem oceny zdrowia odsetek osób zadowolonych z życia maleje. Przykładowo, w grupie osób określających swój stan zdrowia jako „bardzo zły” tylko 6 z 19 respondentów (31,6%) zadeklarowało zadowolenie z życia. Warto również zauważyć, że współczynnik korelacji Pearsona wynosi $r = -0,277$, co oznacza umiarkowanie negatywną korelację pomiędzy subiektywnym poczuciem zdrowia a zadowoleniem z życia.

1.5. Zakończenie

Zadowolenie z życia jest wynikiem skomplikowanej interakcji między czynnikami kulturowymi, demograficznymi i psychologicznymi. W ciągu ostatnich dwóch dekad poziom zadowolenia z życia w Polsce uległ znaczącej poprawie, co można przypisać szeregowi czynników społecznych i ekonomicznych. Porównując dane z 2002 i 2023 roku, można stwierdzić, że Polska odnotowała znaczącą poprawę w poziomie zadowolenia z życia. W ciągu dwóch dekad średnia ocena szczęścia wzrosła o 1,2 p.p., co jest jedną z największych popraw wśród badanych krajów. Chociaż Polska wciąż pozostaje poniżej liderów, takich jak Szwajcaria czy kraje skandynawskie, to dogania inne kraje Europy Zachodniej, takie jak Niemcy czy Wielka Brytania. Wzrost dobrobytu gospodarczego, integracja z Unią Europejską oraz rozwój infrastruktury i usług publicznych przyczyniły się do poprawy jakości życia Polaków. Duże znaczenie miały również zmiany w stylu życia i postawach społecznych, w tym większa świadomość zdrowia psychicznego oraz rola relacji międzyludzkich w kształtowaniu dobrostanu. Dane wskazują, że osoby utrzymujące częste kontakty towarzyskie i oceniające swoje zdrowie jako dobre lub bardzo dobre wykazują wyższy poziom satysfakcji z życia. Wzrost liczby osób deklarujących wysoki poziom szczęścia oraz spadek odsetka osób niezadowolonych świadczą o istotnej transformacji społecznej i postępującej poprawie warunków życia w Polsce.

Choć ogólny poziom satysfakcji w Polsce jest wysoki, istnieją obszary wymagające uwagi, takie jak warunki pracy, zdrowie oraz poczucie docenienia. Monitorowanie tych czynników jest kluczowe dla poprawy jakości życia obywateli [Kienig, 2024]. Dalsze zwiększanie poziomu szczęścia Polaków może być związane z kontynuacją pozytywnych trendów gospodarczych, dalszym rozwojem infrastruktury oraz poprawą jakości życia w takich obszarach jak zdrowie, edukacja i stabilność zatrudnienia [Włodarczyk-Śpiewak, 2013]. Różnice w postrzeganiu szczęścia w różnych kulturach, zmiany satysfakcji życiowej na różnych etapach życia oraz wpływ cech osobowości podkreślają potrzebę dalszych badań w tym obszarze, aby lepiej zrozumieć mechanizmy kształtujące dobrostan jednostek na świecie [Zawisza, Kosowska, 2020].

Analizy oparte na danych zastanych, choć cenne, mają pewne ograniczenia. Przede wszystkim bazują na deklaracyjnych odpowiedziach respondentów, które mogą być subiektywne i podatne na błędy pomiarowe, takie jak efekt społecznej pożądlivosti [Pederson i in., 2020]. Ponadto same wskaźniki zadowolenia z życia nie uwzględniają w pełni indywidualnych uwarunkowań, takich jak osobowość, odporność psychiczna czy strategie radzenia sobie ze stresem [Szabo, Strang, 1997]. Analiza korelacyjna nie pozwala również na jednoznaczne określenie zależności przyczynowo-skutkowych między dobrostanem a czynnikami społeczno-ekonomicznymi. Dlatego dalsze badania mogłyby koncentrować się na analizach, które pozwolą śledzić indywidualne trajektorie zmian w poziomie szczęścia. Warto również przeprowadzić badania eksperymentalne i jakościowe, które pogłębią wiedzę na temat mechanizmów wpływu czynników społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych na zadowolenie z życia. Szczególnie interesujące może być zbadanie wpływu zmian w stylu życia, roli wsparcia społecznego oraz nowych trendów, takich jak praca zdalna, na subiektywny dobrostan wśród nowego pokolenia Z wchodzącego na rynek pracy i prezentującego nowe wartości.

Bibliografia

- Bernays E. (red.) [1995], *The Engineering of Consent*, Londyn.
- CBOS [2023], *77 proc. Polaków odczuwa satysfakcję z życia*, Retrieved from gosc.pl.
- Clark A.E., D'Ambrosio C. [2020], *The economics of happiness and wellbeing: A review*, „Journal of Economic Surveys”, 34(1).
- De Neve J.-E., Sachs J. [2022], *World Happiness Report 2022*, Sustainable Development Solutions Network.
- Diener E. [1984], *Subjective well-being*, „Psychological Bulletin”, 95(3).
- Diener E., Emmons R.A., Larsen R.J., Griffin S. [1985], *The Satisfaction with Life Scale*, „Journal of Personality Assessment”, 49(1).
- Diener E., Chan M.Y. [2011], *Happy people live longer: Subjective well-being contributes to health and longevity*, „Applied Psychology: Health and Well-Being”, 3(1).
- Diener E., Oishi S., Tay L. [2018], *Advances in subjective well-being research*, „Nature Human Behaviour”, 2(4).
- Diener E., Seligman M.E.P. [2002], *Very Happy People*, „Psychological Science”, 13(1).
- Diener E., Tay L. [2015], *Subjective well-being and human welfare around the world as reflected in the Gallup World Poll*, „International Journal of Psychology”, 50(2).
- European Social Survey European Research Infrastructure (ESS ERIC) [2024], ESS11 – integrated file, edition 2.0 [Data set], Sikt – Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, https://doi.org/10.21338/ess11e02_0.
- Feliksiak M. [2025], *Zadowolenie z życia w roku 2024*, Komunikat z badań nr 4/2025, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS), Warszawa.
- Gieranczyk W., Leszczyńska M. [2019], *Ujęcie szczęścia w wielowymiarowych badaniach jakości życia*, „Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician”, 64(1).
- González-Cuerva D., Pérez-Díaz P.L. [2022], *Changes in Subjective Well-Being Over Time: Economic and Social Resources do Matter*, „Journal of Happiness Studies”, 23.
- Helliwell J.F., Layard R., Sachs J.D., de Neve J.-E., Aknin L.B., Wang S. (red.) [2024], *World Happiness Report 2024*, Sustainable Development Solutions Network, New York.

- Helliwell J., Layard R., Sachs J. [2013], *World Happiness Report 2013*, Sustainable Development Solutions Network.
- Helliwell J.F., Wang S. [2011], *Trust and Well-being*, „International Journal of Wellbeing”, 1(1).
- Ipsos [2023], *Badanie szczęścia na świecie*, www.ipsos.com.
- Ipsos [2024], *Badanie szczęścia na świecie. Polki i Polacy są najszczęśliwsi od lat*, <https://www.ipsos.com/pl-pl/badanie-szczescia-na-swiecie-polki-i-polacy-sa-najszczesliwsi-od-lat>.
- Kelly M.M., Li M., O'Connor M. [2024], *Secondary Data Analysis: Using existing data to answer new questions*, „Journal of Pediatric Health Care”, 38(4).
- Kienig A. [2024], *Jak być szczęśliwym? Dobrostan człowieka – przegląd badań*, „Zagadnienia Społeczne”, 1(19).
- Kopycka K., Petelewicz M. [2019], *Subjective well-being differentiation in Central and Eastern European countries*, „Przegląd Socjologiczny”, 68(2).
- Kowalska M. [2023], *Examining the Determinants of Poland's Middle Class Life Satisfaction*, „Social Indicators Research”, 165(2).
- Kowalski T. [2006], *Zarządzanie*, WN PWN, Warszawa.
- Małcużyński W. [1915], *Szkice do dziejów skarbowości polskiej*, „Ekonomista”, 12.
- Mullins C.D., Sanchez R.J. [2011], *Secondary data analysis: techniques for comparing interventions and their limitations*, „Journal of Managed Care Pharmacy”, 17(9 Suppl. A).
- Park R. [1967], *News as a Form of Knowledge*, [w:] R.H. Turner (red.), *On Social Control and Collective Behaviour*, Chicago.
- Pederson D., Lien L., Haugland S.H. [2020], *Use of secondary data analyses in research: Pros and cons*, „International Journal of Social Research Methodology”, 23(5).
- Putnam R.D. [2000], *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster.
- Sarracino F., Mikucka M. [2018], *Diagnosing Unhappiness Dynamics: Evidence from Poland and Russia*, „Journal of Happiness Studies”, 20.
- Steptoe A., Deaton A., Stone A.A. [2015], *Subjective wellbeing, health, and ageing*, „The Lancet”, 385(9968).
- Swami V., Stieger S., Voracek M. i in. [2025], *Life satisfaction around the world: Measurement invariance of the Satisfaction with Life Scale (SWLS) across 65 nations, 40 languages, gender identities, and age groups*, „PloS ONE”, 20(1).
- Szabo C.P., Strang V.R. [1997], *Secondary analysis: A method of which the time has come*, „Qualitative Health Research”, 7(3).
- Szubert T. [2019], *Determinanty zadowolenia z życia Polaków z pokolenia X*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 3.
- Włodarczyk-Śpiwak M. [2013], *Aspekty jakości życia a poziom satysfakcji życiowej Polaków*, „Przegląd Psychologiczny”, 63(1).
- Zacher H., Rudolph C.W. [2021], *Individual differences and changes in subjective wellbeing during the early stages of the COVID-19 pandemic*, „American Psychologist”, 76(1).
- Zawadzka D., Stalmach M., Oblacińska A., Tabak I. [2017], *Związek poczucia sensu życia z zadowoleniem z życia, występowaniem dolegliwości subiektywnych oraz statusem ekonomicznym rodziny w populacji uczniów gimnazjum*, „Journal of Mother and Child”, 21(1).
- Zawisza M., Kossowska M. [2020], *Wpływ wybranych uwarunkowań psychobiologicznych na postawy wobec życia*, „Przegląd Psychologiczny”, 63(1).

Przedmiotem analizy w poszczególnych rozdziałach są kwestie wchodzące głównie w skład dyscyplin ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości, ale i nauk o bezpieczeństwie, nauk prawnych, nauk socjologicznych oraz pedagogiki. Autorzy – w granicach możliwości – starali się zrealizować siedem zadań stawianych na ogół badaczom w dziedzinie nauk społecznych: opisywanie, pomiar, porównywanie w czasie i w przestrzeni, objaśnianie, ewaluacja, przewidywanie wraz z formułowaniem sygnałów wczesnego ostrzeżenia, ponadto prezentowanie propozycji i rekomendacji.

Ta interdyscyplinarna publikacja to unikalna mapa zmian zachodzących w Polsce i na świecie – od głębokich przeobrażeń społecznych i gospodarczych, przez rewolucję technologiczną, aż po nowe formy edukacji, zarządzania i sprawiedliwości. Zebrane w książce rozdziały ukazują zmieniającą się rzeczywistość z wielu perspektyw: socjologicznej, ekonomicznej, technologicznej, prawnej i kulturowej. Autorzy prezentują w tym opracowaniu kluczowe wyzwania XXI wieku: nieprzewidywalność świata, cyfryzację, rolę sztucznej inteligencji, ewolucję rynku pracy, silversów w organizacjach czy przemiany w dydaktyce akademickiej. Jest to obowiązkowa lektura dla badaczy, praktyków i wszystkich zainteresowanych pogłębionym zrozumieniem transformacji, które dotyczą nas na co dzień – w pracy, edukacji, instytucjach i życiu społecznym.

Prof. dr hab. Anna Szelągowska

Pomysł napisania niniejszej książki narodził się w ramach zainicjowanego w roku 2024 na Wydziale Ekonomicznym w Szczecinie Interdyscyplinarnego Seminarium Naukowego skupiającego naukowców z Chorzowa, Poznania, Szczecina i Warszawy związanych z Uniwersytetem WSB Merito.

www.edu-libri.pl

Wydawnictwo edu-Libri jest oficyną wydawniczą publikacji naukowych i edukacyjnych.

Współpracujemy z profesjonalnymi redaktorami merytorycznymi i technicznymi z dużym doświadczeniem w przygotowywaniu publikacji specjalistycznych. Stawiamy na jakość łączoną z nowoczesnością, a najważniejsze dla nas są przyjemność współtworzenia i satysfakcja z dobrze wykonanego zadania.

Nasze publikacje (drukowane i elektroniczne) są dostępne w księgarniach stacjonarnych i internetowych oraz w czytelnich on-line ibuk.pl, osbi.pl i nasbi.pl - szczegóły na stronie wydawnictwa.

